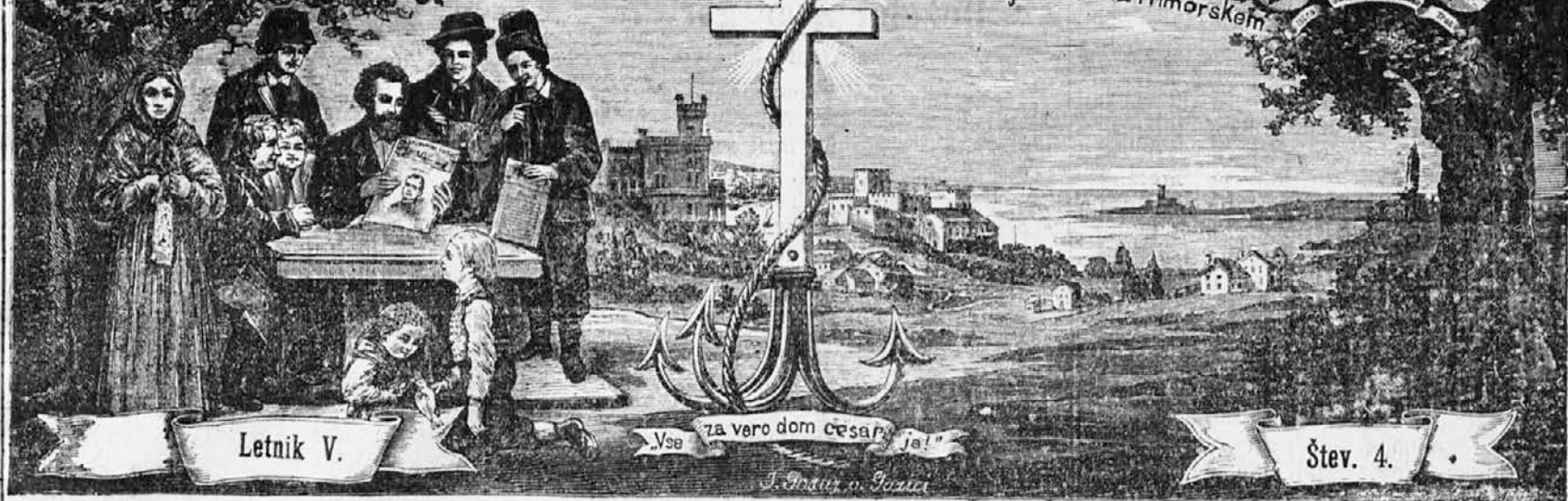

PRIMORSKI LIST

Poučljiv list za

slovensko ljudstvo na Primorskem

„Primorski List“

izhaja vsaki 1., 10. in 20. dan v mesecu. Cena za celo leto 1 gl. 30 n., za pol leta 65 nov. Posamezne številke se dobivajo v tabakarnah: Nunske ulice in Šolske ulice po 4 nov.

V Gorici, dne 1. februarija 1897.

Vredništvo in vpravnništvo

ma je v Gorici, Nunske ulice št. 10. — Ne frankovana pisma se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo. Oglašje in naznanila sprejema vpravnništvo po pogodbi.

— ? —

„Bodimo odkriti“, pisal je zadnji „Pr. L.“ Tako prijateljsko, tako ljubeznivo in proseče pokladal je g. dopisnik iz dežele kat. ital. stranki na srce, naj se vendarle enkrat izjavi o novotarijah v dveh goriških cerkvah o novotarijah, kateri niste razburile samo slov. občinstva v mestu, marveč po celi deželi. „Pr. L.“ torej ni trdil, kakor bi nam gospoda pri „Eco“ sama in kar naravnost mogla pomoči! Kaj še?! Le odkrite, krščanske besede smo prosili: a nič — nič, zopet — nič!

In zdaj?

Gospoda pri „Eco“ vže vedô da je njih dvoumno-jasna! taktika globoko vžalila tudi slov. duhovščino. Gospoda pri „Eco“ imajo tudi dokaze zato našo trditev. Iz prav gotovih virov vemo, da so „Eco“ vrnili ravno vsled napominanega molka tudi nekateri taki č. gg., katerim je bila vsikdar doslej sloga na katoliški podlagi sveta! Ali ta osoden molk je bil le zadnji povod h tako odločnemu koraku nekaterih gospodov, zadnji rečemo in ne prvi!

Le spomnimo se n. pr. naše najprvotnije narodne težnje v mestu, slovenske ljudske šole. Kdo si upa in drzne trditi da ta naša težnja ni opravičena, katoliška težnja?

V mestu, katero nevtajljivo leži na slovenski zemlji, v mestu, katerega lastno ime bo pričalo, da je bival v njem in ob njem slovenski rod, tudi če bi se le-ta kedaj utegnil porazgubiti, v Gorici z najmanj 5000 slovenskimi prebivalci in z 500 za šolo godnimi otroci, ki samo slovenski n. mejo, naj bi ne bila opravičena in katoliško opravičena slovenska ljudska šola? —

In mi je zdaj — nimamo!

Pa kaj to! To je naravno, kjer vlada stranka, kateri je narodnost „Bog“.... To je dosledno po židovsko liberalnih načelih!

A v Gorici imamo poleg židovsko-ital. stranke tudi še kat. ital. stranko, stranko, kateri bi morala biti krščanska pravica pred narodnostno pravico, kakor ji je ali bi ji morala biti vera pred narodnostjo!

In vendar! Žal nam je, da moramo priti na dan z britko resnico. Resnica je in ostane, da je kat. ital. stranka tudi glede na slov. ljudsko šolo dolgo, dolgo molčala.... slednjič v skromnem dopisu po — ovinkih! priznala, da slov. šola v Gorici se bo itak prej ali slej morala graditi!

Ali čujte! Kat. vredništvo katol. ital. lista se je kasneje tako čudno izpričevalo, da je prineslo katol. pravično vest, da je vsakdo lahko spoznal, da dotični pravični dopis je bil le kukavično jajce v „Eco“.

Krščanska „Eco“ prosila je tako rekoč odpuščenja! nekrščansko javno mnenje, da je bila tako neprevidna, da je pretrgala krivičen molk, in vsaj nekoliko krenila ne-

čuvveno in sramotno početje židovsko-liberalne stranke. Gospoda, kje je bila takrat Vaša kat. odločnost? More se li kaj takega predbacivati nam kat. Slovincem?

Ali nismo bili mi i v dejanji vsikdar najpred katoliški in potem narodni? Ali nismo vsikdar sodili narodnostnih preprirov in tirjatev po kat. načelih in ne po narodnostnih? Kedaj smo se držali „Mazzinijevega“ katekizma „absolutne“ narodnosti?

Kedaj smo bili v politiki osobito v našem vedenji nasproti Vam, gospoda pri „Eco“, nezvesti načelom krščanske pravice?

Nikdar in nikoli se nismo zbal javnega (liberalnega) mnenja, kedar se je šlo za to, da smo ljudstvu pokazali celo krščansko resnico in pravico naj so nas tudi še toliko pitali z narodnimi izdajicami!

Vse to pa tirjamo tudi od vsakterega našega zaveznika!

Bodimo torej katoliško-narodni in ne ne narodno-katoliški!

Zato pa prosimo, še enkrat prosimo, gospoda pri „Eco“ izjavite se z nas!

Sicer pa sklenemo in to „sine ira et studio“: „Dovelj glasen molk“ kat. ital. stranke glede na novotarije v mestu in glede na slov. ljudsko šolo, ali bolje: njeno nekat. protivljenje našim opravičenim narodnim težnjam v mestu utegne biti za njo vsoden in dalekosežen. Mi bomo le obžalovali in — pomilovali.

Strankarske razmere na Kranjskem.

Poleg treh velikih strank, ki imajo v deželuem zboru svoje zastopnike, imamo pa na Kranjskem še tri druge stranke. V naročju starih liberalnih Nemcev se je izcimila mlada nemško-nacijonalna stranka. Po številu glav je močnejša kot stara liberalna, a manjka jej zunanjih sredstev, posebno denarja. Ker zraven vladne nemške „Laibacher Zeitung“e, nimajo ljubljanski Nemci svojega lista, so bili sklenili nemški nacijonalci, da si vstanove svoj neodvisni list. G. Kleinmayr, ki tiska uradno „Laib. Zeitung“, jim je obljubil postaviti posebno družnico svoje velike tiskarne in tam naj si tiskajo svoj list. Pa vlada s tem ni bila zadovoljna, češ, da pl. Kleinmayr, ne more tiskati ob enem vladnega lista in opozicijalnega. Ker pa „Laibacher Zeitung“ mnogo več dobička daje, kakor bodoči nemško-nacijonalni list, se je gospod Kleinmayr skesal in nacijonalci še nimajo svojega lista.

Na čelu tej stranki so nemški srednje šolski profesorji in nekaj uradnikov; najboljši agentje pa nemški burši. Nasproti Slovincem obe nemški stranki vselej složno nastopate, med seboj pa niso enih mislij.

Iz slovensko-liberalne stranke se polagoma razvija socijalno-demokratska, kakor

se enako godi po drugih krajih. Število teh demokratov hitro raste. Delavci so po večini pri njej, vsaj v Ljubljani in Zagorju. Med naše kmete prodira počasi pa stanovitno; skoro vsaka fara vže ima, kakega „Delavca“ ali „Svobodo“ ali vsaj enega ali več živih socijal. demokratov. Iz med uradnikov so oni najnižje vrste na tihem socijalni demokratje. Najnovejša pridobitev so naši preje liberalni zdaj pa socijalno-demokratski ljudski učitelji. Kakor vsega drugega slabega, so se tudi te norosti naučili od svojih nemških kolegov, „Učiteljski Tovariš“ in Delavec“ se zadnji čas malo ločita v pisavi.

Načelnik te stranke v Ljubljani je gosp. Kristan, pisatelj; duševna podpora prihaja od slovenskih liberalnih vseučilišnikov, denarna pa po komandi od delavcev, skrivaj pa od židovskega osrednjega odbora na Dunaju.

Naši liberalci so vedno bolj popustljivi nasproti socijal. demokratom, ker čutijo, da pride kmalu dan, ko se jim bodo morali udati na milost in nemilost. Zunanji znak te slabosti je tudi to, da pride bajé gosp. Govekar, znani „Zvonov“ romanopisec, za vrednika k „Slov. Narodu“. Kakor preveja njegove romane socijalno-demokratski duh, tako moramo pričakovati, da bode tudi „Slov. Narod“ v prihodnje bolj moral služiti letim težnjam.

Pri bližnjih državnozbornih volitvah bode pokazala stranka svojo moč v javnosti, ko bode postavila za 5. kurijo svojega kandidata.

Tretja stranka je tako imenovana krščansko-socijalna ali tudi dr. Gregoričeva stranka. Njen začetek je čitateljem znan. Njena moč je še negotova. Ker se ne vé, kam se obrnejo njeni privrženci ob času volitve. Ima svoje glasilo „Slovenski list“, ki utegne imeti kakih 500 naročnikov.

Namen tej stranki bi bil po besedah njenega voditelja dr. Gregorčiča, zjediniti katoliško-narodno z liberalno-narodno stranko na Kranjskem. Mnogoteri pa ne verujejo, da bi kedaj to dosegel, pač pa utegne si vstanoviti neko srednjo stranko, ki bode zdaj na to zdaj na ono stran se nagibala.

Po svojem imenu bi morala stati ta krščansko-socijalna stranka bližje katoliško-narodne kakor liberalne, a v resnici se pa list huje riba ob „Slovenca“ in stranko katero zastopa, kakor pa ob „Slov. Narod“ in liberalce. To pa ni nič čudnega, ker mora dr. Gregorič svoj korak kako opravičiti in to poskuša s tem, da ravno kaže, kaj vse mu ni všeč v katoliško-narodni stranki.

Razvoj teh strank bomo pazno zasledovali.

Združujmo se!

Ko bi imel čas in zmožnost potoval bi po vseh slovenskih deželah od vasi do vasi in bi navduševal slovenske kmete za slobodne kmetijske zadruge. „Združujte se!“ klical bi jim na ves glas in jim pripovedoval o pomenu in veliki koristi zadrug za kmetijski stan toliko časa, da bi se vsi slovenski kmetje združili v zadrugah, ktere bi se zopet spojile v jedno vseslovensko zadrugo, katera bi bila potem lahko gospodarsko zedinjena Slovenija. Dotlej je seveda še dolga, dolga pot....

Zato Vam hočem, ljubi bralci „Prim. Lista“ pokazati, kako bi začel potovati.

Goriška deželica je lepa, rodovitna deželica. Gorenja soška dolina je vstvarjena za živinorejo, Brda, Vipavska dolina in goriška okolica pa za kmetijstvo, sadjarstvo in vinarstvo. Na Goriškem stanuje čvrst, delaven in razumen slovenski rod, ki se v potu svojega obraza trudi dan za dnem za svoj borni živež. Čudno je vendar, da v deželi, ki je od narave tako zelo oblagodarjena, vendar ni pravega blagostanja. Kmet na Goriškem, dasi je delaven in razumen, vendar gnotno ni tako trden kakor bi bil lahko.

Zakaj ne? — Kedo je vzrok takemu nenaravnemu stanju?

Bodimo odkritosrčni in odgovorimo si na vprašanje: Kedo nam gospodari?

Lahon in Žid! Ta dva imata v rokah kupčijo z goriškimi pridelki! Ta dva se debelita ob trdih žuljih goriškega kmetovalca in sadjerejca. Kedo razpošilja po vsej Avstriji združji krompir, fižol, zelenjavo, črešnje in drugo sadje?

Lahon in Žid! Kmet pripelje na trg sadje in druge pridelke; tam pa goriški Židje in Lahoni za nizko ceno pokupijo vse, zato ker kmet ne vé z blagom drugam. Dobiček žanjeta Lahon in Žid, ki nista zadovoljna le s tem, da slovenskega kmeta gospodarski izsesavata, ampak mu hočeta biti tudi duševna in politična gospodarja.

In pri kom kupujejo slovenski kmetje svoje potrebščine? — Zopet pri Lahonih, Židih in renegatih, ki se sramujejo svojega rojstva in svojega slovenskega imena.

Tako žalostnega stanja je kriv slovenski kmet sam. Zakaj pusti, da mu tujec gospodari? — Ali slovenski kmet ne more in ne sme pošiljati svojega blaga tja, kamor ga pošiljata Žid in Lahon?

Za posameznega kmeta je pač pretežko kaj takega izvrševati, toda kjer se združijo cele vasi in tare, to delo lahko izvršujejo, zato ker imajo potem dovolj blaga, dovolj denarja, pa tudi dovolj zmožnih in poštvovalnih mož, ki bi za malo odškodnino izvrševali posel v zadrugah. Po mojem mnenju bi se goriškim kmetovalcem gnotno in politično stanje kmalu zboljšalo, ako se združijo v slobodnih in splošnih kmetijskih zadrugah t. j. ako kmetje gospodarstvo sami vzamejo v svojo roko. Zakaj bi kmet ne imel pravice prodajati tja, kamor bi prodal najbolje in kupovati tam, kjer bi dobil za primeroma nizko ceno dobro blago?

Po vsem Goriškem, zlasti pa v Vipavski dolini, goriški okolici in Brdih naj bi se ustanovile gospodarske zadruge, ki bi spečavale sadje, zelenjavo, krompir, grozdje in vino na tuje. V ta namen, bi si po velikih mestih n. pr. Trstu, Ljubljani, Gradcu, Dunaji, Pragi napravila lastna skladišča, ali bi pa stopila v zvezo s trgovci po dotičnih mestih. Na drugi strani bi pa zopet naročile za svoje člane umetna gnojila, stroje in kar bi jim še kaj kazalo.

Tako bi dosegli za svoje pridelke višje cene, za nižje cene bi pa dobivali potrebne reči, ker bi dobiček kmetom ostal, ne pa prekupcem.

Kje je pisano, da bi morali goriški Slovenci, rediti razno židovsko, lahonsko in renegatsko svojat, ki nima za Slovence drugega nego psovke.

Slovenci! Odam svojino se! Na svojih tleh, bodimo sami svoji gospodarji! Jerobov ne potrebujemo! Dovolj dolgo so nas izko-

riščevali, privedli so nas na rob gospodarskega propada in sedaj?

Naprej! V imenu božjem v boj za svoj gospodarski obstanek!

Deželni zbor goriški.

II. seja dne 26. jan.

Seja je bila napovedana ob 11. uri. Slovenski poslanci so čakali na sejo do 11 ure 50 min.; ker pa italijanskih poslancev le še ni bilo, so odšli. Dr. Gregorčič in dr. Tuma sta v pogovorih z italijanskimi poslanci prezrla odhod tovarišev in šla v zbornico.

Zbor je mehanično rešil naslednji dnevni red!

I. Poročila deželnega odbora o računih za l. 1895 in prevdarkih za l. 1897. vseh zalogov, ki so v deželni upravi. (Poročevalec Tuma).

II. Poročilo deželnega odbora o presežku 715 gld. in 2 kr. troškov za popravo poslopij slov. oddelka deželne kmetijske šole. (Poroč. Verzegnassi.)

III. Poročilo deželnega odbora o dovoljenih podporah, ki naj se potrdijo (Poroč. Pajer.)

Poročilom so sledile volitve v finančni in peticijski odsek. V finančni odsek so bili voljeni: Berbuč, Gregorčič, Locatelli, Marani, Ritter, Rojic in Verzegnassi. V peticijski odsek pa: Abram, Coronini Alfr., Dottori, Lapanja, Michielli, Panigai in Tuma.

Več obzira do tovarišev, kakor tudi do čakajočega občinstva smemo pač tirjati tudi od italijanskih poslancev.

Politični pregled.

Notranje dežele.

Državni zbor je razpuščen. Novi državni poslanci se sklicujejo k prvi seji novega državnega zbora dne 27. marca.

Deželni zbori so 26. jan. pričeli zborovati. V kranjskem deželnem zboru je stavil posl. grof Barbo predlog, naj se osnuje v Ljubljani deželno skladišče za poljedelske pridelke. — V koroškem deželnem zboru je posl. Grafenauer predlagal, da se poročila deželnega zbora izdajo tudi v slovenskem jeziku. Radi tega je nastal strašen hrup med Nemci.

Državno-zborske volitve na Goriškem. Splošni volilni razred voli dne 10. marca jednega poslanca. Kmečke občine volijo dne 16. marca, mesta in trgi dne 18. marca in veleposestvo dne 22. marca.

Tržaški italijanaši, ki so se dosedaj navadno zdržali volitev v državni zbor, hočejo letos stopiti v volitveno borbo. Postaviti hočejo za kandidate najhujše izmed najzagrizenejših iredentovcev: dr. Dompieria, dr. Angeli in dr. Venezian, za peto skupino pa znanega Rascovicha.

Socijalno-demokratični kandidati za peto skupino na Primorskem. Za Goriško je postavljen kandidat Fr. Marn, nadspovednik v Gorici; za Trst in okolico K. Učekar, črkostavec v Trstu; za Istro Ant. Gerin, črkostavec v Poreču. Resno jih pri sedanjih volitvah še pač ni poštevati.

Vnanje države.

V Rusiji so bili dosedaj najstrožji zakoni proti židom, zato tudi Abrahamovičem Rusija ni dišala. Sedaj pa se Židom dovoljujejo vsakovrstne olajšave in pričeli so se zopet naseljevati v Rusiji. Uboga Rusija.

Ruski vnanji minister gr. Muravjev je odpotoval v Pariz, da se najprvo predstavi Francozom. Obišče baje tudi Dunaj in Berlin.

Prusi s vso silo zatirajo vsako narodno gibanje med pruskimi Poljaki. Oblastva so napela vse moči, da uničijo poljski narod v Nemčiji.

Italijane v Eritreji so napadli Derviši iz pokrajine Godaref. General Baldissera pa je ravno telaj odpotoval v Italijo. Mogoče mu afrikanška tla postajajo prevroča.

Dopisi.

Iz Ljubljane dne 29. jan. Shod zaupnih mož. Prišlo je okrog 300 zaupnikov k shodu. Predsedoval je vodja Povše. Poročal je dr. Susteršič o 1. točki „ali naj se sklene volilni kompromis z liberalno-narodno stranko“? Predlagal ni nič; po dolgi debati je bil kompromis odklonjen z vsemi proti 17. glasovom. — 2. točka — „jugoslovanski klub“ je bila po kratki debati skoro soglasno sprejeta. — 3. točka — „pomnožitev osrednjega volilnega odbora“ se je zvršila mirno. Iz vsakega okrajnega glavarstva so si izbrali 5 zaupnih mož, tako da šteje zdaj ta odbor vkrog 80 mož, kar bode zadostovalo. Zadnja točka so bila kandidature. Pogovor se je sukal okoli teh le oseb. — V 5. kuriji sta bila oglašena delavec Gostinčar in dr. J. Žitnik, obveljal je Gostinčar. — V gorenjskih kmečkih občinah sta oglašena prof. Tomo Zupan in J. Pogačnik, večina se je nagibala za Pogačnika. — Ljubljansko okolico obdrži dr. Susteršič, dolenjske kmečke občine Pfeifer. Za notranjske kmečke občine proti dr. Ferjančiču so pripravili dr. J. Žitnika, ali F. Modica ali župnika Hladnika. Za mesta se ni dalo še kaj stalnega akreniti. Tudi Povšetov mandat še ni oddan, ker se gospod brani še kandidirati.

Iz Šempetra. Na Goriškem se v zadnjem času snujejo posojilnice po Raifeisnovem načinu.

Te posojilnice se po pravici imenujejo „kmečke“ posojilnice. Kako koristne in potrebne so, je težko določiti z besedo, pač pa se najbolj razvidi iz prometa, kakor ga imajo take posojilnice v najnovejšem času potem, ko so jele poslovati.

O prvi Raifeisnovi posojilnici na slovenskem Goriškem, namreč o posojilnici v Šempetru, se je mnogo govorilo, kakor ne bi bila potrebna, mari odveč. Z mnoge strani se ji je prorovalo le borno životarenje ali celo poklic mrtvorojenega deteta. Poslovanje prvih 14 dnij pa nam je pokazalo, da posojilnica je bila potrebna in da bo — če ne pride kaj vmes — tudi izvrstno uspevala. Prometa je bilo nad 2000 gld. Zanimanje za posojilnico zmerom bolj raste. Doslej se je vpisalo 81 udov, mej temi najpremožniši kmetje. Tudi iz Vertojbe se jih je vže par oglasilo, in poprosilo vsprejema, kar pa glede na pravilnik seveda ni bilo možno. Ako pa se bo posojilnica malo vévrstila in toliko pomogla, da ji bo zajamčen trajen obstanek, potem bi tudi naši Šempeterci nič ne imeli proti temu, da bi se tudi Vertojba priklopila k delokrogu naše posojilnice. Najbolj je plašila ljudi „neomejena zaveza“.

No, potem ko so videli, da so kljub „neomejeni zavezi“ pristopili možje kakor bl. gg. A. Jakončič, Brumat, itd. izginili so kar mahoma vsi predsodki. Bog daj, da bi se zaupanje do dobre stvari zmerom bolj vtrjalo: saj to bode le v korist posamnih udov in v blagor cele občine.

S Tominskega, 28. jan. Dne 25. t. m. so se zbrali gg. župani in občinski tajniki na poziv c. kr. okrajnega glavarstva v Tolminu k žrebanju za prihodnji vojaški nabor. Potem se jih je podučevalo, kako jim je postopati pri razpisanih splošnih volitvah za državni zbor, da bi se volitve pravilno izvršile.

Potem se so zbrali vsi omenjeni gospodje v gostilni gosp. Gaberščka. Veliko se je pogovarjalo o občinskih zadevah in uradovanju. Sledujoč se je sprožila tudi prevažna misel, da bi se namreč upeljali za tominski okraj v Tominu županski shodi, kamor naj bi se sklicevali vsi župani in obč. tajniki da bi se posvetovali, kako jim postopati glede kake važne stvari, da bi tako skupno delovali v korist celemu okraju. To bi bilo gotovo lepo in koristno za celi okraj. Bog daj, da bi se tudi vresničila ta misel. Najbolj so druge župane vnemali in navduševali, da bi se stvar vresničila g. Pečenko, obč. tajnik v Bovecu, Andrej Rejc, župan v Sebeljah, in podžupan pri Sv. Luciji. Za to jim v resnici gre vsa čast.

St. Viško gorska planota. Na Pečinih v krčmi „pri Mišelu“ se je začel v ponedeljek jutraj (18. jan. po prazniku sv. Imena Jesus) fantovski prepir in pretep. Končal je s tem, da je vže po par dnevih umrl 20 letni Štefan Laharnar doma raz Prapetno pri Gori (pri Kančarju). Črepinja mu je bila prebita na dveh mestih; tudi po životu je bil ves ranjen. Pretep so sedaj začeli Ponikovci. Kakih 20 fantov Ponikovskih je bilo baje navzočih. Domači so mirili, drugače bi bil ob življenju tudi jeden Pečan. Pristojna oblast je vže potrebno vkrenila. Vodja žandarmerijske postaje na Slapu je kmalu peljal tri Ponikorce v Tomin na ogled. Ranjki je bil ravno teden dni pred smrtjo proglašen polnoletnim, da bi gospodarstvo prevzel. Bil je pa jako silovit, rad je dražil in se pretepal. Ponočnjakom primerna smrt ga je zgodaj doletela. Brez testamenta je umrl. „Kakoršno življenje, taka smrt“ pravi pregovor. Lep nauk Prapejskim in drugim fantom-pretepalcem.

Kdo je pa vzrok takim žalostnim dogodkom? Ako bi me stokrat vprašali, odgovoril bi vam tudi stokrat: Največ so kriva županstva, ki ne spolnujejo svojih dolžnosti. Cele noči se rogovorili in pije, a županstvo lepo molči. Ako se kaj hudega pripeti, kar bi bilo treba naznaniti — županstvo še pokrije. Podivjanost ljudstva potemtakem lahko napreduje. Da, dokledar bodo oskrbovala krajno policijo županstva — ne bode konca pobojev in nereda pri nas.

Krivi so pa tudi stariši, ki puste svojim otrokom ponočevati popivati in vasovati vže v zgodnji mladosti.

Krivi so oni, ki mladino pohujšujejo na razne načine.

Sodniki tega sveta bodo obsodili sicer po pravici Ponikovske zločince radi uboja — a sodnik vseh sodnikov bode pa še huje sodil one, ki so ranjkega v zgodnji mladosti pohujševali, vabeč ga v umazano družbo; brezvestne krčmarje, ki so zgolj radi dobička in sovražstva do duhovnikov puščali cele noči v svoji krčmi popivati. Da tudi županstva, ki bi bila hudo lahko zabranila — pa niso hotela, bodo dala odgovor. Da le roko na srce: življenje človeško je dragoceno in gorje mu — ki se ga dotakne; gorje mu, kdor je kriv, da se prikrajša in konča. Duhovnikom kljubovati, njim ki so v prvi vrsti poklicani ljudstvo vzgojevati, nasprotovati ter njihovo delovanje ovirati — je pač lahko in dober kup — a pravici božji zato zadostovati, je pa težko, težko: zakaj rekoma bodo veljale besede: *glas krvi tvojega brata ki jo je zemlja popila, vpije v nebo za maščevanje.....* zatorej le roko na svoje srce...

Z dežele 30. jan. — „Soča“ in njeni negodni sinček „Primorec“ raznesla sta vest, prav za prav laž, o škandalozni zlorabi prižnice in spovednice za lov na naročnike „P. L.“ proti „Soči“ in Primorcu. Kar in kakor pišeta in se zagovarjata ni le iznajdeno, iz trte izvito, krivično in hudobno, ampak — prerobato prehudobno.

Potem hočeta biti le še zagovornika edinoizveličavne sv. kat. cerkve!

Zaganjata se ta lista v duhovnike. Najrajše se spustita na te. Očitata jim zdaj zlorabo. Pa po kakšni krivici!

Ločimo bukve, liste in spise v načelno slabe in sv. cerkvi sovražne, v liberalne ter sèm in tje sv. cerkvi sovražne — pa slednjic v dobre.

O dobrih tukaj ne govorimo.

Zadnji zvezek „Theologisch practische Quartalschrift“ na 131. strani ponovi kat. nauk na podlagi P. Aertnys theol. mor. II —, da se ne smejo pri sv. spovedi absolvirati naročniki in braveci načelno slabih in sv. cerkvi sovražnih listov če trdno ne sklenejo, za naprej takih listov, ne več brati, naročati ali drugim ponujati. O manj slabih listih pa, kateri zamorejo nekaterim po razsodnosti spovednikov relativno nevarni in pogubonosni biti, govori in razlaga se ravno žam, da se mora spovedanec podučiti o nji nevarnosti in celo s zažuganim pridržkom

svete odveze do tega priganjati, da se odpove takim manj slabim, a zanj tukaj in ta čas (hic et nunc) nevarnim listom — tem bolj, če trpi vže vsled tega precejšno škodo na sv. veri ali v krščanskem življenju (notabile damnum in fide aut moribus). Takó razklada tudi učenjak De Varceno v comp. theol. mor. 8 tract. — Enako Alban Stolz (v Kleinigkeiten šte. 38). Tukaj ne velja izgovor, da se mora ta ali oni list radi kupčije, ali odjemnikov ali gostov obdržati, ker časna zguba ali škoda nikakor ne odvaga dušne bodisi na sebi ali na bližnjem (quia damnum temporale ac privatum nequit esse causa proportionata ad ruinam spiritualem). Moralist Restagno (v coll. casuum, pag. 220) svari pred takimi listi sploh, ker počasi se vsak bravec navzame njih nasprotnega duha, ko pravi: „Qui talia diaria vel ex solatio (za kratek čas) legunt, sensim sine sensu illorum induunt spiritum in male iudicando, in ecclesiae praeceptis parvipendendis etc.“

Če. gg. spovednikov nočemo v njih dolžnostih podučiti, saj so dokončali potrebne šole in skušnje, pač pa svetujemo, komur gre: „Čevlje sodi naj kopitar!“

Socijalni pogovori.

Raifesonovih posojilnic je v Dolnji Avstriji vže 268. Ni čuda, ker jih je tako lepo podpiral prejšnji, sicer liberalni deželni zbor. Vsaki na novo ustanovljeni posojilnici po Raifesonovem načinu se da 200 g. podpore, toda ne v denarjih, marveč kupi se ji blagajna in vse potrebne tiskovine. Deželni odbor tudi vsprejmlje denar, kar ga posojilnicam preostaja, in ga nalaga v deželnem davčnem uradu in v hipotečni banki. Največ zaslug za ustanavljanje in vodstvo teh posojilnic imajo duhovniki in učitelji. Med voditelji je 127 duhovnikov in 153 učiteljev. — Tudi na češkem so sklenili Mladočehi podpirati Raifesonove posojilnice. Upamo da bo tudi naš deželni zbor priznal pomen teh posojilnic ter jih krepko podpiral.

Mala loterija nese na leto čez 6 milijonov goldinarjev državi čistega dobička. Ker prihaja ta denar večinoma iz rok revnih ljudi v državne blagajne, se nam vsiljuje vprašanje, če bi ne bilo prav in pošteno, da država toliko časa dokler se mala loterija ne odpravi, vsaj en del tega dobička porabi v podporo za stare in onemogle ljudi kmetijskega in delavskega stanu. Treba bode misliti tudi na tako zavarovanje za starost in onemoglost, zlasti sedaj po novi domovinski postavi, katera bo nakladala nekaterim občinam prevelike troške za podporo bolnikov in revežev.

Kedo je Bebel. Voditelj nemških socijalnih demokratov je prišel s svojimi agitacijami od navadnega rokodelca do tvorničarja in grajščaka. Ta mož sicer vedno prorokuje, da bo vže kmalu zavladal socijalistični komunizem, a pri tem veselo kupuje za se zemljišča. V Berlinu ima veliko hišo, ki mu nosi lepih denarcev, v Kobiencu ima tvornico, v Curihu si je kupil veliko posestvo in tam si namerava sezidati veliko in lepo vilo po vzgledu svojega tovariša Folmara (Volmar), ki jo vže ima. Med tem ko se voditelji masté in si kopičijo bogastvo, pa stradajo zaslepljeni delavci in jim nosijo pritrpane krajcarje na kup.

Socijalni demokrati in vera. V okrilju temne noči razmetavali so socijalistični agitatorji socijalistične volilne oklice. Iz Urfara pri Lincu se poroča o tem: V Pestlinbergu in okolici so socijalistični agitatorji na sohe Kristusove in druge svete podobe na znamenjih in v kapelicah nabili volilne oklice. Celo podobe križevega pota ob poti so pokrili s socijalističnimi oklici. V jutro so ljudje mesto podob Kristusovega trpljenja ogledovali debelo tiskana imena judov dr. Adlerja, Elenbogna in sođrugov. Tako početje mora pač oči odpreti onim našim socijalnim demokratom, ki pričakujejo, da jim židovski vodje pribore nebesa na tem svetu. Kedor ne ljubi in spoštuje Boga, tudi bližnjega ne more ljubiti.

Kaj novega po Slovenskem?

Na Kranjskem. V Radečah je železniški vlak povozil delavca Jak. Erlacha. — Izgubil se je moker Gašpar Dolar iz Ljubljane. Dosedaj ga še niso našli. — V bolnišnici usmiljenih bratov v Kandiji pri Novem Mestu je bilo minolo leto 677 bolnikov. Pač lepo delo usmiljenja. — Na ljubljanskem pokopališču se je obstrčil brivec J. Gruberšič. Zakaj, se ne ve. — Utonila je v Savi deklica iz Šmartna pod Šmarno Goro. — Vrhnjska železnica se prične v kratkem graditi. — Notarjem v Vipavi je imenovan g. Marko Pushnik. — 70 letni Urban Orel iz Kokre se je napil žganja, v pijanosti padel v vodo in utonil. — V frančiškanski cerkvi je obhajal novo mašo č. g. p. Anzelm Kevič. — V Vodicaš so 23. jan. čutili precej močan potres. — Izginil je 72 letni posestnik Bezlan iz Savelj pri Ljubljani — V Mokronogu so ustanovili kat. obrtno podporno društvo — Okrajni sodnik v Vipavi Nosan je imenovan svetnikom deželnega sodišča. — Finančni minister je občini ljubljanski dovolil, prirediti efektivno loterijo srečk po kroni. — V Vižmarjih nad Ljubljano so pogorela gospodarska poslopja Jer. Pipana. — Na Javorniku je zmrznil 66 letni berač Jan. Hribar.

Na Štajerskem. — Nov brzozavni urad priklopijo pošti za trg Rečico. — Zapri so radi ropa in umora 26 letnega Mart. Kaiserja in 23 letnega Iv. Dobnika, oba iz Brezna. G. Iv. Robič nadučitelj v Ljutomeru je imenovan ravnateljem. — V Konjicah je kat. politično društvo slavilo 26. obletnico svojega obstanka. — V Celji je c. kr. okrajno glavarstvo začelo izdajati nemško-slovenski „Uradni list,“ ki izhaja vsako nedeljo.

Na Koroškem. V Žel. Kaplji je umrl bivši oskrbnik Em. pl. Pemz. Bil je vedno nasprotnik Slovencev. — Na vozu, ko je vozil led v mesto je umrl v Beljaku hlapec Presslinger. — Judežev groše nemškega „šulfereina“ so dobile razne šole na slovenskem Koroškem. — Umrl je g. Ant. Lepušič, hišni posest. in merilec posede v Beljaku. Bil je značajan Slovenec. — Koroškim deželnim glavarjem je imenovan prof. Goëss, njegovim namestnikom pl. Metnitz. — V bolnišnici usmiljenih bratov v St. Vidu se je preteklo leto oskrbovalo 1306 bolnikov. — Slov. kat. polit. društvo vrlo deluje med koroškimi Slovenci za prihodnje državnozbornske volitve. — V Celovcu začne izhajati nov list v slovenskem jeziku, pa v nemško-liberalnem duhu. Zavedni koroški Slovenci mu pač ne pojdejo na limanice.

NOVICE.

Gorica.

Msg. dr. Anton Mahnič posvečen bode v škofa prihodnje nedeljo 7. feb. Posvečenju bodo prisostovali naslovni nadškof msg. Glavina, knezoškof Missia, ter škofa tržaški in poreški, msg. Šterk in msg. Flapp.

Čeruško starešinstvo je imenovalo častnima občanom dr. Gregorčiča in Alfreda grofa Coroninija.

Slavnostna izdaja „Prim. Lista“ o priliki posvečenja msg. Mahniča izide prihodnjo saboto.

Vredništvo nadškofijskega mesečnika: „Folium Periodicum“ je prevzel po imenovanju msgr. Mahniča krškim škofom, msgr. Alpi, profesor pravoslovja v goriški bogoslovnici.

Veleč. g. J. Budin preseli se je pretekli torek v Pevmo. Vsprejem je bil velikansk.

Mestna slovenska ljudska šola v Gorici. Boj za mestno slovensko šolo je in ostane osamljen dogodek v zgodovini slovenskega šolstva. Znano je, da je rešilo najviše sodišče zadevo ugodno za Slovence; da je mesto odkazalo šoli nerablivo poslopje na obodu Gorice v Podturnu; da se je izjavil dr. Rojec zametljivo o primernosti poslopja za šolo sploh iz zdravstvenega stališča in da so se Slovenci vsled tega uprli in niso hoteli pošiljati svojih otrok v pod-

turnsko bolnišnico ter da jih pošiljajo še vedno v „Slogine“ zavode in slednjič, da je mesto v novič tožilo Slovence radi lege jedine slovenske šole pri upravnem sodišču. — Dne 10. m. m. vendar enkrat — se je vršila razprava pri upravnem sodišču. Razsodba se razglasi še le 19. tega meseca ob 10. uri predpoldne. Čakaj konj, da trava zraste.

Zorjet lepaki v Gorici. Dne 24. t. m. so nalepili po voglih goriških ulic lepake v italijanskem, nemškem, slovenskem in hrvaškem jeziku za volilce v peti skupini, podpisane od c. kr. namestnika. Drugi dan vže bil slovenski in hrvaški oddelek lepakov potrgan. Kaka slepa zagrizenost!

„Ruske“ zastave. Goriški židovski „Corriere“ poroča svojim vernim čitateljem, da razobešajo Slovenci pri raznih slavnostih „ruske“ zastave. Tako je poročal lani o „ruskih“ zastavah v St. Petru, letos v Pevmi. To je Vam je zlobnost, ki vedoma in namenoma grdi Slovence.

Goriški advokatje zbrali so se v fur-lanskem Gradišči. Posebno milo je govoril goriški župan zbranim somišljenikom o bližajočih se volitvah. Sklenili so postaviti 4 kandidate, in sicer v velikem posestvu, v mestih, v Italij. kmečkih občinah in v peti kuriji. Po peti kuriji se jim pač zastoj cede sline.

Umrla je v Gradci gđc. Ema Komel pl. Sočeban, hči pokojnega majorja in slov. pisatelja Komela pl. Sočebana, našega rojaka.

Povsod „panslavizem“. „Corriere“ se huduje, da so se razdelile gojenkam zavoda „Nôtre Dame“ medaljice z napisi — čujte — slovenskimi. Kaka predrznost! Panslavizem preplavlja Goriško radi medaljic se slovenskimi napisi! Bumf!

„Katoliški Obzornik“ v Ljubljani naslednik „Rimskega Katolika“ v Gorici prosí sotrudnike naj pošljejo rokopise vsaj do 10 tek. m., da bo zamogel pravočasno iziti.

Zadnji pastirski list avstrijskih škofov, izdan povodom bližnjih državno-zborskih volitev, priporoča katoličanom sploh in posebej še delavcem v novi volilni skupini, naj volijo katoliške može in zapoveduje, naj se v župnijskih cerkvah jedno nedeljo pred volitvami izpostavi Najsvetejše v javno čiščenje, da izprosijo verniki od Boga srečen izid volitev. Slovenski liberalci (ki ste toliko pisali proti ljubljanskemu škofu, ko je povodom deželnozbornih volitev minolo leto isto storil) kaj pač porečete k temu?!

Gorelo je v bivši cukrarni v kapucinski ulici.

V Podgori pogorel je skedenj in hlev. Hišo so obvarovali.

Pogreb preč. g. Ant. Ukmarja v Kanalu je bil sijajen. Silno veliko pobožnega ljudstva, sosebno veliko hvaležnih Marijateljcev in mnogo duhovnikov ga je spremilo do hladnega groba. S. m. v. l.!

S Trnovega nam pišejo: Dne 26. jan. smo pokopali moža, ki bi bil 5. febr. stopil v 93. leto svoje starosti. Do zadnjega bil je krepak in delaven in sam je pripovedoval, da krème ni poznal, ter vžival v vsem svojem življenju le jedi domačega kmetškega pridełka.

Nesreča ali roka Božja ga je zadela. Kdò ne pozna „Guština iz Peči“, nekdanjega odstavljenelega cerkovnika Pečanskega, krčmarja, kateremu sta se veja in žep do kraja posušila in potem usahnila. Tudi Boga je rad kakor „Turk“ imenoval, po domače brez vsakega ozira preklinjal. Bilo je dne 6. t. m. popoldne. V istem času bil je tudi sv. misijon v Biljah. Isti dan šla je tudi Guštinova žena tje k sv. pridigam. Guštin mesto, da bi bil vesel, da mu je Bog dal tako dobro in pobožno polovico (ženo), se je hudoval nad njo in jo preklinjal, ter ji tudi obetal, da jo bode dobro pretepel, ko se bode povrnila iz Bilj. Pravijo in morda je tudi res, da je še celò Guštin par ur pred nesrečo rekel: „Da bi se vsim noge odlomile, ki hodijo k pr.....u misjonu“.

Bog pa je drugače obrnil. Isti dan je oni nepridiprav pri tamošnji krčmarici pomagala razkladati sod vina raz voz. Bil je pred sodom. Sod se iz trga iz rok družih pomagačev in pohrusta Guštinu prav dobro noge. Reveš, ni čakal, da bi žena prišla iz Bilj, da bi jo tepel, moral se je koj odpeljati v bolnišnico, kjer si morda zdravna noge in pamet. Bog mu daj. „Guštin! ne sod ampak Bog te je potipal za zdaj samo pri nogah.“ Guštinov prijatelj.

Pazite na otroke. Dne 28. t. m. je umrl tukaj 2 leti star otrok sled opeklina. Mati je nesla po navadi mleko v Gorico, oče je šel pa na delo. Pustila sta dete drugim bratcem, da so ga varovali. Otroci mesto otroka varovati, pustili so ga samega pri ognju, oni so pa zunaj liše igrali. Otroku se uname obleka tako, da je telo postalo naenkrat pečeno, kakor pečenka. Ubogo nedolžno dete terpelo je cele 3 ure grozne muke dokler ni izdihnilo po kratkih pa sreč pretresujočih bolečinah nedolžno, angeljsko dušico v roke Stvarnika.

Lopov napadel je pri Grofovi ravni neko žensko hodečo iz Komna v Rifemberk, ter ji vzel 12 gld.

Pod ključ so utaknili nekega Komenca, ker je odnesel kolo sira iz Sempolaja, brez da bi ga vzkazal poprej zvagati.

Iz Volčjega grada se nam piše: Kakor je čitateljem „Prim. Lista“ znano, sklenil je 8 nov. odbor našega bralnega društva, da se kupi slamorezni stroj. G. predsednik pa je stvar prezrl, ker ima vže takov stroj. V zameno pa je naročil „Brivca“. Društveni udje so radi tega silno razburjeni, ker Brivec brije brez žajfe po goli koži. Res lepa zamena“.

Ogenj na Vojsčici! V teku dveh mesecev smo imeli te dni vže drugi ogenj. Tudi ta prouzročil je otrok štirih let. Zažgal je z žveplenko seno pri oknu štale. V 1½ uri zgorela je štala in skedenj. Škode je čez 700 gld.

Pogorelec je bil zavarovan, ali — ali mož je zamudil plačati zavarovalnico! Ja to je, kar je najhujše!!

Odkladal je dan za dnevom in ravno isti dan, ko se je odločil plačati, je revež pogorel. Tako je: nesreča nikoli ne počiva.

Če kaj vdobi, pride le po milosti in po prošnji. Če je bil za časa plačal zavarovalnico, dobil je bil 700-800 gold., ker zavarovan je na visok znesek.

Kmetje! posestniki! ne zamujajte časa, in ne čakajte rudečega petelina na strehi. Zavarovalnice so velika korist.

Županom v Tominu je bil voljen 23. t. m. g. Oskar Gabršček.

V Kobaridu se veselijo, da se bo zidala nova sodnija (in če mogoče zraven tudi občinski urad) tam in takó, kakor je navetoval nek tamošnji rojak v našem listu vže pred enim letom.

V župniji St. Viška gora je bilo v preteklem letu rojenih 24, umrlih 50; davica in bolezen v ušesih sti pobrali 27 otrok. Tudi za sušico je umrlo več odraslih, kar je jako čudno za naše zdrave gorske kraje.

Pošta s Trbiža čez Predel in po Soški dolini prihaja v Gorico par ur pozneje, ker gre toliko časa kasneje od tam. Spomladi bo odhajala od ondot po navadi, t. j. o 5. zjutraj.

Trst-Istra.

Preč. g. Franč. Zupan kapelan v Poljanah v Istri je umrl 24. jan. Naj v miru počiva!

Kmetijska in vrtnarska družba za Trst in okolico je priredila podučni shod v Lonjerju. Dr. Pretner je pojasnjeval namen in pomen prošenj za brezobrestna posojila.

Tržaška društva, mestna in okoličanska, prirede skupni koncert na korist „Družbi sv. Cirila in Metoda“.

Shod polit. društva „Edinost“ v Trebčah se je vredno pridružil prejšnjim shodom, dasi so nasprotniki z vsemi silami delovali, da provzročé demonstracijo. Častno se je izvršil tudi shod v Kolonji.

Mestni svet tržaški zanikava še vedno volilno pravico uradnikom državnih železnic in pomorskim kapetanom, kakor vsem umirovljencem. Ravno tako so zopet zavrnili vse slovenske uroke v volitvenih zadevah. Vladni zastopnik je zahteval, da se takoj naslednjega dne sejni zapisnik predloži namestništvu. Bode-li slednjič uknilo tržaške neodrešence?!

Tatvina. V Trstu odnesli so neznaní tatovi iz zaprte tobakarne v ulici Carradori za 300 gld. kolkov in 50 gld. v gotovini.

V tržaški bolnišnici je 48 letni Jožef Mahor, bolan vsled pijapčevanja, skočil z okna v I. nadstropju. Petresel si je drobje.

Vstrelil se je v Trstu 21 letni pravnik Grimme. Vtepel si je v glavo misel, da je neozdravljivo bolan. Vere manjka!

V posnemo. Vsled ukaza sv. Očeta Leona XIII., pobira se v praznik sv. treh kraljev po vseh cerkvah miloščina za nesrečne sužnje v Afriki. Z nabranim denarjem kupujejo misijonarji sužnje, ter jih podučujejo v kristijanski veri. Letos se je posebno skazala župnija „Škedenj“ v tržaški okolici. Velč. g. župnik oznanil je, da bode v praznik sv. treh kraljev posebno darovanje za sužnje. In na to vabilo nabralo se je v cerkvi celih 250 kron. Mil. g. škof msgr. Šterk poslal je škedenjski župniji svoj blagoslov. Ako bi se napravilo darovanje v ta dan in v ta namen vsaj po večjih župnijah, koliko denarja bi se nabralo v prid nesrečnim zamorcem! Bog povrni dobrotnikom!

Legar v Pulju stalno ponehuje. Novi slučaji so vže jako redki.

Nesreča. Posestnik Dobrila iz Kozine je sekal veliko drevo. Drevo pa je nenadoma padlo, ter Dobrilo pobilo po glavi in ramenih, da je moral v bolnišnico.

V isterskem deželnem zboru zastopa vlado g. Alojzij Fabiani, okrajni glavar z Voloskega.

Morilca mornaja Oktavia Ostermana obsojena. Kakor smo vže poročali sta dne 2 avgusta 1896 l. mestna stražnika Jožef Radoslovič in Ivan Skopinič v Malem Lošnji v Istri mornarja Oktavia Ostermana zabodla na grozen način, ker je prepeval hrvatske pesmi. Porotna obravnava vršila se je v Gradci, ker se Italijanom ni zaupalo, da bodo sodili po pravici. Morilca spoznali so krivim in je bil Jožef Radoslovič obsojen na dve leti težke ječe, Janez Skopinič pa le na 3 dni zopora. Tako se je bilo zadoštilo pravici. A kdo povrne ubogi materi sina, ki je bil jedina nje podpora v starosti in bolehnosti.

RAZNOTEROSTI.

„Slovenskemu listu“ in za njim „Edinosti“ pa „Soči“ odgovarjamo, da vest, da je dr. Podlipny, župan praški, prostozidar, je prinesel pred leti slovenski dnevnik, a je nismo mi iznašli. Zatorej še enkrat: sramotno je, da katoliški listi slavo pevajo prostozidarju. Ali pa recimo bolje: taki listi niso katoliški. Izpovejte vendar, kar ste! Liberalizem in radikalizem se odevata s svetim katoliškim imenom. Kaj ne da — govori „Edinost“ — kaj ne da, tvoja novorojena hči „Slovenska“, katera, komaj je zagledala luč sveta, se vnama za romane à la „4000“ in druge Tavčarjeve katoliški veri sovražne spise. „Slovenka“, kateri je začel vže pri zibelki krščanski nauk pridigati radikalni „Roščin“, znan vže iz „Slovenskega Sveta“ — je li ta „Slovenka“ tudi pristno katoliško dete?? Odgovori „Slovenski list“? Ponavljamo, kar smo vže rekli: Od vas ne bomo se učili, kaj je pristno katoliško, kaj ne; mi vže poznamo pravo katoličanstvo. A trgati hočemo brezobzirno krinko raz obraz vsakemu, ki katoliško ime zlorablja v druge namene.

Odgovorni vrednik in izdajatelj J. Marušič.

Tiska Hilarijanska tiskarna.

Prihodnja številka „Primorskega Lista“ izide dne 6. februarija. 1